

dorff, gdzie wpływy SPD spadły z 59% na 47,2%, w Osterfeuberg (z 68,3% na 49,5%), w Asten (z 80,5% na 70,1%), a w Süddervorstadt (z 54,6% na 44,9%). We wszystkich tych dzielnicach DFU osiągnęła wyniki, które zadecydowały o jej sukcesie.

Niewielkim, bo tylko dwuprocentowym, przyrostem głosów wykazać się może partia wolnych demokratów (FDP). Jest to zresztą, po kilku latach niepowodzeń wyborczych, pierwszy ponowny sukces tej partii. Został on osiągnięty mimo kryzysu personalnego w centralnych władzach FDP oraz mimo gwałtownych sporów na ostatnim zjeździe tej partii w Hanowerze, gdzie wpływała grupa działaczy FDP domagała się m. in. uznania granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej, a także prowadzenia bardziej realistycznej polityki w stosunku do Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Jak widać z wyników wyborczych, postulaty te nie wpłynęły ujemnie na popularność wolnych demokratów wśród bremeńskich wyborców. Jest to sygnał optymistyczny, który wskazywałby na to, iż pewna część zachodniemieckiej opinii publicznej myśli realistycznie i powoli oswaja się z myślą o bezpowrotnej utracie ziem na wschód od Odry i Nysy Łużyckiej. Fakt ten może wpłynąć dodatnio na poczynania trzeźwo myślących polityków w szeregach FDP.

Obserwując wyniki wyborów w Bremie należy zauważyć, że sukcesy odniosły jedynie małe partie, na które głosowało łącznie prawie 25% wyborców. Oznacza to, że co czwarty wyborca wypowiedział się przeciwko wielkiej koalicji. Brak dużej partii opozycyjnej, która stanowiłaby jasną alternatywę w stosunku do partii rządzącej zmusza niezadowolonych wyborców do oddania swych głosów na jedną z mniejszych partii należących do opozycji. Okazało się, że wielka koalicja poważnie ułatwiła działalność małych partii, które znacznie zwiększyły swoje szanse. Wybory w Bremie ujawniły wyraźniej (pierwsze oznaki uwidoczniły się już podczas wyborów 23 kwietnia 1967 r. w Palatynacie Reńskim), że zahamowany został wieloletni proces zmierzający do stworzenia systemu dwupartyjnego w Niemczech zachodnich. Jest to sprawa o dużym znaczeniu wewnątrzpolitycznym, tym bardziej istotna, że obecnie wszystko wskazuje na to, iż jest to proces, który zdaje się mieć tendencje rozwojowe. Główne znaczenie wyborów w Bremie polega chyba na tym, że wyraźnie ujawniły jego istnienie. Na pełne potwierdzenie tych, ciągle jeszcze hipotetycznych, wniosków poczekać należy do jesieni 1969 r., tj. do kolejnych wyborów do *Bundestagu*.

Zbigniew Kulak

POLONISTYKA W NIEMIECKIEJ REPUBLICIE FEDERALNEJ

Problematyka polska zajmuje niewątpliwie drugie, po badaniach rusycystycznych miejsce w pracach uniwersyteckich placówek slawistycznych, jak również w działalności pozauniwersyteckich instytucji naukowych zajmujących się w Niemczech zachodnich Słowiańszczyzną. Niniejszy artykuł o charakterze sprawozdawczym przedstawia organizację oraz główne kierunki badań polonistycznych prowadzonych aktualnie w NRF. Ogólne kwestie slawistyki zachodniemieckiej omawiane już były niejednokrotnie na łamach „Przeglądu Zachodniego”, przy czym wskazywano na dwa czynniki w sposób dość istotny kształtujące jej oblicze, a mianowicie na wyraźne rosnące zapotrzebowanie na studia slawistyczne w NRF, będące następstwem wzrostu zainteresowania krajami słowiańskimi, wchodzącymi w skład obozu socjalistycznego oraz na wyraźną przewagę studiów rusycystycznych obejmujących także sprawy kultury radzieckiej.

Ponieważ jednak również polonistyka — jak już wspomniano — zajmuje niepoślednie miejsce w zachodnioniemieckich pracach slawistycznych, a przy tym jest ona świadectwem zainteresowania oraz obecnego stanu wiedzy o języku, literaturze i kulturze Polski w NRF, oddzielne omówienie tego zespołu zagadnień wydaje się w pełni uzasadnione, tym bardziej, że historycznie rzecz biorąc, tradycje slawistyki niemieckiej są tak ściśle związane z jej „polskim” charakterem, iż bez przesady mówić można, że dzieje slawistyki w Niemczech są w dużej mierze historią polonistyki niemieckiej.

Polonistyka uniwersytecka w NRF

Polonistyka w Niemczech zachodnich nie stanowi wydzielonej dyscypliny naukowej; jest ona częścią slawistyki, toteż w NRF nie ma ani oddzielnych placówek naukowych, ani — poza nielicznymi wyjątkami — naukowców zajmujących się wyłącznie problemami filologii polskiej. Także w ogólnym systemie badań slawistycznych problematyka polska nie jest równorzędnym partnerem dla np. prac ruscystycznych. J. Hacker, autor artykułu na temat polonistyki w Niemczech pisze m. in.:

„Niemiecka nauka o Europie wschodniej, w tym także polonistyka (autor rozumie 'polonistykę' jako kompleks wiedzy o Polsce, w tym również filologię polską — T.S.W.), w pierwszych latach po upadku Niemiec nie istniejąca, zaczęła się rozwijać od nowa w obliczu nowych problemów, w zasadniczo zmienionej sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej. Pełna jej odbudowa mogła nastąpić w zasadzie dopiero około 1950 r. Odbudowa i rozbudowa nauki o Europie wschodniej mogła się oczywiście skoncentrować przede wszystkim na badaniach problemów rosyjskich i radzieckich. Stąd inne kraje Europy wschodniej, Polska i Czechosłowacja, do dziś jeszcze zajmują dalsze miejsca w zainteresowaniach badaczy tych kwestii”¹.

Omawiając problemy polonistyki uniwersyteckiej w NRF należy zwrócić uwagę, że do chwili obecnej na żadnym z uniwersytetów zachodnioniemieckich nie ma nie tylko katedry filologii polskiej, ale również brak docentury polonistyki. Sytuacja ta spowodowana jest faktem, że z jednej strony istnieje zbyt mała liczba wykwalifikowanych w zakresie polonistyki pracowników naukowych, z drugiej zaś — zainteresowanie studentów zachodnioniemieckich filologią słowiańską w ciągu ostatnich lat koncentruje się przede wszystkim na studium filologii rosyjskiej. Większość uniwersytetów w NRF posiada jedynie lektoraty języka polskiego, przy czym trzeba podkreślić, że prowadzący te zajęcia nie ograniczają się jednak do wykładania problemów wyłącznie językowych, poruszając szeroki wachlarz zagadnień literatury i kultury polskiej. Dodajmy również, że wielu spośród kierowników katedr slawistyki w wykładach swych i pracach naukowych poświęca sporo miejsca sprawom polskim. Do takich należą m. in.: E. Koschmieder, F. W. Neumann, D. Tschizewskij, A. Rammelmeyer, R. Olesch.

A oto poloniści-pracownicy katedr slawistyki na poszczególnych uniwersytetach zachodnioniemieckich, prowadzący zajęcia z zakresu filologii polskiej: dr Alfons Triller (Bonn), dr Olexa Horbatsch (Frankfurt), Hans Gernot Herrmann (Giessen), Heinz Kneip (Göttingen), mgr Eugeniusz Cichorski (Hamburg), André de Vicenz (Heidelberg), dr Käthe Koschmieder (Kiel), Monika Skibicki (Kolonia), dr Annemarie Slupski (Mainz), Manfred Podeschwik (Marburg), mgr Jean Piotr Grosse (Monachium), Friedrich Kuleschitz (Münster), w Saarbrücken wykłady

¹ Por. J. Hacker, *Die Polonistik in Deutschland*, „Österreichische Osthefte” Jhg. 8, 1966 Hf. 1, s. 50.

z problematyki polskiej prowadzi docent filologii czeskiej dr Hubert Rösel, w Tübingen A. Uziębło, w Würzburgu dr Heinrich Kunstmann, docent slawistyki, we Freiburgu J. Górska, zaś w Berlinie zachodnim — dr Norbert Damerau².

Spółród wszystkich katedr slawistyki na uniwersytetach zachodnioniemieckich najwięcej uwagi problematyce polskiej poświęca się w Kolonii i Monachium. Katedra w Kolonii posiada największy w NRF księgozbiór polonistyczny, a jej kierownikiem jest znany dialektolog Reinhold Olesch, jeden ze współautorów *Małego atlasu gwar polskich* oraz autor szeregu prac dotyczących dialektów polskich. W Monachium katedra filologii słowiańskiej i bałtyckiej jest najsilniejszym ośrodkiem slawistyki uniwersyteckiej w NRF. Kieruje nią jeden z czołowych przedstawicieli współczesnej slawistyki zachodnioniemieckiej, wybitny językoznawca i badacz zabytków literatury starsłowiańskiej, polonista i rusycysta — Erwin Koschmieder.

A oto przegląd działalności polonistów w ramach prac katedr slawistyki na uniwersytetach zachodnioniemieckich w roku akademickim 1965/66 oraz w semestrze letnim 1966³. Przegląd ten, stanowiący zestaw problematyki, jaką się zajmowano, obejmuje zarówno wykłady, jak i ćwiczenia oraz seminaria. Dodać trzeba, że zajęcia polonistyczne prowadzone były również na uniwersytetach nie posiadających etatowych pracowników-polonistów; w takich wypadkach wykłady i ćwiczenia prowadzili naukowcy zaproszeni z innych ośrodków.

W B o n n, w semestrze letnim 1966 r., dr A. Triller prowadził zajęcia z zakresu lektury i interpretacji polskich hymnów i ód oraz najnowszej poezji polskiej. W E r l a n g e n w tymże semestrze dr K. Koschmieder kierowała podobnymi zajęciami obejmującymi twórczość J. Andrzejewskiego i K. Makuszyńskiego. Stosunkowo bogato przedstawiała się działalność polonistów we frankfurckiej katedrze slawistyki w roku akademickim 1965/66: dr O. Horbatsch prowadził wykłady z zakresu polskiej gramatyki historycznej, wraz z prof. A. Rammelmeyerem ćwiczenia obejmujące teksty staropolskie oraz wykład pt. *Dzieła poetyckie A. Mickiewicza* i ćwiczenia związane tematycznie z tym wykładem. W semestrze letnim 1966 r. dr O. Horbatsch analizował w ramach wykładów i ćwiczeń utwory J. Słowackiego. W G i e s s e n H. G. Herrmann prowadził w roku akademickim 1965/66 wykład pt. *Modernizm polski (literatura, malarstwo, muzyka)*, zaś ćwiczenia objęły opowiadania J. Szaniawskiego i M. Dąbrowskiej, natomiast w semestrze letnim 1966 r. tenże naukowiec kontynuował wspomniany wykład, a na ćwiczeniach omawiał opowiadania T. Borowskiego. W G ö t t i n g e n w roku akademickim 1965/66, H. Kneip prowadził ćwiczenia analizujące teksty S. Wiecheckiego, zaś K. H. Pollok ćwiczenia z zakresu gwary kaszubskiej. W H a m b u r g u, w roku akad. 1965/66, zajęcia kierowane przez E. Cichorskiego objęły: poezje Mickiewicza, lirykę polską XIX i XX w., polską poezję współczesną, zaś w semestrze letnim 1966 r. — współczesną literaturę polską. D. Tschizewskij i A. de Vigenz prowadzili w roku akad. 1965/66 w H e i d e l b e r g u ćwiczenia z zakresu polskiej poezji barokowej. W K i e l, K. Koschmieder, w roku akad. 1965/66, zajęła się w wykładach wybranymi problemami polskiej gramatyki historycznej, a w ramach ćwiczeń — lekturą i interpretacją *Popiołu i diamentu* Andrzejewskiego, w K o l o n i i zaś M. Skibicki prowadziła w roku akad. 1965/66 ćwiczenia z literatury polskiej XX w., natomiast w semestrze letnim 1966 r. analizowała *Pana Tadeusza*. W M a i n z F. W. Neumann w roku akad. 1965/66 kierował ćwiczeniami dotyczącymi okresu Młodej Polski, zaś w semestrze letnim 1966 r. prowadził wy-

² Wszystkie dane jw.

³ Wszystkie dane „Informationen über die imperialistische Ostforschung” Jhg. 5 Nr 3, Juli, September 1965, ss. 50—81, Jhg. 5 Nr 4, Oktober, Dezember 1965, ss. 65—108, Jhg. 6 Nr 2, April, Juni 1966, ss. 50—76.

kład pt. *Naród polski i jego kultura*. W Marburgu, w roku akad. 1965/66 M. Podeschwik wykladał problemy romantyzmu polskiego, prowadząc też ćwiczenia z zakresu lektury i interpretacji nowel Żeromskiego i poezji Krasińskiego, zaś w semestrze letnim 1966 r. wykladał zagadnienia literatury polskiej XX w., omawiając również na ćwiczeniach współczesną lirykę polską. J. P. Grosse w wykładach wygłoszonych w roku akad. 1965/66 w Monachium zajmował się ogólnymi problemami kultury i literatury polskiej, zaś w ramach ćwiczeń — współczesną prozą polską. W Münster, w roku akad. 1965/66, F. Kuleschitz wykladał zagadnienia polskiej gramatyki historycznej oraz stylistyki współczesnej polszczyzny, ćwiczenia zaś objęły problemy poezji polskiej. W Saarbrücken H. Rösel prowadził w roku akad. 1965/66 oraz w semestrze letnim 1966 ćwiczenia dotyczące kolejno: interpretacji dawnych tekstów polskich i słowackich, interpretacji powieści Andrejewskego *Idzie skacząc po górach*, zagadnień *Pana Tadeusza*, problematyki ballady (1820—1914) oraz noweli polskiej. W Tübingen w semestrze letnim 1966 r. R. Aitzmüller prowadził wykłady, pt. *Rozwój kulturalny narodów słowiańskich. Słowianie zachodni*, obejmujący również problemy kultury polskiej, zaś w Würzburgu H. Kunstmann — wykład pt. *Problemy współczesnej literatury polskiej oraz Wprowadzenie do języka staropolskiego*.

Oddzielnie omówić należy działalność polonistów na uniwersytecie zachodniobierlińskim. I tak wykłady tam prowadzone w roku akad. 1965/66 oraz w semestrze letnim 1966 r. objęły następującą tematykę: *Polityczny i kulturalny rozwój Polski po II wojnie światowej* (B. A. Osadczuk-Korab), *Polska poezja romantyczna i „Pan Tadeusz” Mickiewicza* (J. Striedter), zaś ćwiczenia: *Polska satyra powojenna, Romantyzm polski i jego krytycy* oraz *Lektura „Krzyżaków” Sienkiewicza ze szczególnym uwzględnieniem aspektów językowych i historycznych powieści* (N. Damerau), a także *Staropolskie zabytki językowe i Pisarze polscy XVI w.* (H. Bräuer).

Powyższy przegląd problematyki zajęć polonistycznych prowadzonych w ramach działalności katedr slawistyki na uniwersytetach zachodniemieckich wykazuje, że zakres podejmowanych tam zagadnień jest bardzo szeroki, obejmuje zarówno problemy językoznawcze, jak i literaturoznawcze, kwestie historii kultury i piśmiennictwa polskiego oraz sprawy współczesnego życia kulturalnego i literackiego w Polsce. Wykładowcy reprezentują na ogół wysoki poziom, wielu z nich cieszy się dużym autorytetem naukowym. Należy zwrócić uwagę na fakt, że wiele zajęć, zarówno wykładów, jak i ćwiczeń, prowadzi się w języku polskim. Mimo że — jak już powiedziano — działalność wykładowców-polonistów ograniczona została formalnie do prowadzenia lektoratów, to niemniej ich wykłady wykraczają poza określone ramy, zmieniając się niejednokrotnie w zajęcia gromadzące szeroki krąg słuchaczy. Fakt ten, wraz z rozbudową księgozbiorów polonistycznych, zdaje się wskazywać na powolny, lecz systematyczny rozwój uniwersyteckiej polonistyki zachodniemieckiej.

Zachodniemiecka polonistyka pozauniwersytecka

Niezależnie od placówek szkół wyższych problematyką polską w szerokim tego słowa znaczeniu zajmują się różne instytucje pozauniwersyteckie, przede wszystkim ośrodki badające problemy Europy wschodniej, a wchodzące w skład systemu *Ostforschung*. Są to: *Johann-Gottfried-Herder-Forschungsrat*, *Johann-Gottfried-Herder Institut* w Marburgu, *Göttinger Arbeitskreis*, *Ostdeutsche Akademie* w Lüneburgu. Poważne miejsce zajmuje również problematyka polska w pracach *Osteuropa Institut* oraz *Institut für Ostrecht* w Monachium. Placówki te nie zajmują się w zasadzie problemami filologicznymi, w ich programie badawczym uwzględniono przede wszystkim tematykę historyczną, socjologiczną, ekonomiczną, geograficzną i in., niemniej jednak w ich działalności przewidziano również miej-

sce dla zagadnień kultury i literatury państw Europy wschodniej, a więc i Polski. Ten krąg problemowy widoczny jest zwłaszcza w pracach Instytutu Herdera w Marburgu, w którym czołowym znawcą kultury i literatury polskiej jest Karl Hartmann, badacz niezwykle rzutki i wszechstronny. Jego dziełem jest obszerna ponad 600-stronicowa monografia pt. *Hochschulwesen und Wissenschaft in Polen. Entwicklung, Organisation und Stand 1918—1960* (Frankfurt a. Main, Berlin 1962), praca dotąd w Polsce nie omówiona, a zasługująca ze wszech miar na uwagę, gdyż stanowi ona typowy przykład literatury poświęconej sprawom polskim powstałej w kręgu zachodnioniemieckiego *Ostforschung*. Abstrahując od politycznych celów, jakie ma spełniać podobna praca, a mianowicie udostępnienia maksimum wiedzy o współczesnej Polsce i jej sprawach kręgom przygotowującym antypolskie akcje polityczne, stwierdzić trzeba, że książka jest bogato udokumentowana materiałami źródłowymi, stanowiąc swoistą encyklopedię wiedzy o nauce polskiej i jej organizacji. Monografia ta nie jest jedyną pracą Hartmanna, jego działalność pisarska omówiona już została pokrótce w innych artykułach rozważających kwestie slawistyki zachodnioniemieckiej opublikowanych w „Przeglądzie Zachodnim”⁴. W tym miejscu ograniczymy się więc do podania uzupełniających informacji bibliograficznych. Tak więc Hartmann jest autorem obszernej rozprawy pt. *Polens Geist zwischen Ost und West. Eine Betrachtung zur geistigen Lage in Polen nach dem Zweiten Weltkrieg* (Göttingen 1962), w 1963 r. ogłosił na łamach „Zeitschrift für Ostforschung” pracę pt. *Das polnische Theater nach dem Zweiten Weltkriege* (cz. I — 12 Jhg. 1963, Hft 1, ss. 20—75; cz. II — Hft 2, ss. 201—265), w 1964 r. studium to wydane zostało w Marburgu w formie książki. Podobnie jak inne rozprawy Hartmanna i ta ostatnia nie jest wolna od akcentów politycznych, choć z drugiej strony wysokie uznanie budzić musi baza źródłowa tego studium, obejmująca przede wszystkim materiały polskie, w tym liczne recenzje i omówienia. Na łamach „Zeitschrift für Ostforschung” zabierają głos i inni poloniści. Tak np. w roczniku 1956 ukazał się artykuł A. Maceiny pt. *Adam Mickiewicz als Dichter des Prometheus* (ss. 321—349), zaś uczony austriacki, G. Wytrzens, opublikował obszerną rozprawę pt. *Die polnische Sprachwissenschaft 1945 bis 1960* (cz. I — 11 Jhg. 1962, Hft. 3, ss. 529—559; cz. II — 11 Jhg. 1962, Hft. 4, ss. 717—741; cz. III — 12 Jhg. 1963, Hft. 2, ss. 339—369; cz. IV, V, VI — 12 Jhg. 1963, Hft. 3, ss. 554—569). J. Mrosik ogłosił na łamach „Zeitschrift für Ostforschung” artykuł pt. *Struktur und Tendenz im Roman „Placówka” von Boleslaw Prus. Ein Beitrag zur Entmythologisierung des nationalen Pathos* (13 Jhg. 1964, Hft. 4; ss. 652—687).

Jeśli chodzi o inne czasopisma związane z instytucjami *Ostforschung*, to również w piśmie „Osteuropa” oraz „Der europäischen Osten” znaleźć można artykuły zajmujące się polską problematyką literacką, jak np.: F. Gebera, *Es redet mein Gewissen—Politische Lyrik der Gegenwart in Polen* („Osteuropa” 9 Jhg., Hft. 4 April 1959, ss. 209—219), K. Dedeciusa, *Slawische Lyrik: Übersetzt—Übertragen—Nachgedichtet* („Osteuropa” 12 Jhg. 1961, s. 165), tegoż autora, *Die „Berliner Skizzen” des Antoni Marianowicz* („Osteuropa” 12 Jhg. 1962, s. 529), J. Görlicha, *Goethes Widmung an Mickiewicz* („Der europäischen Osten” Hft. 111 Juni 1964, s. 357).

Przegląd najnowszych publikacji polonistycznych w NRF

Oddzielne zestawienie tematyki polonistycznej w pracach badaczy skupionych w placówkach *Ostforschung* uzasadnione jest nie tylko zakresem ich zainteresowań. Rozprawy wyszły z kręgu naukowców związanych z uniwersytetami i drukowane

⁴ T. S. Wróblewski, *Slawistyka w NRF, Austrii i NRD*. „PZ” nr 2/1964, ss. 296—297; T. S. Wróblewski, *Slawistyczna literatura zachodnioniemiecka*. „PZ” nr 4/1965, ss. 250—257.

w naukowych seriach słowianoznawczych czy w fachowych pismach slawistycznych, np. w „Zeitschrift für slavische Philologie” i „Die Welt der Slaven”, poruszają szeroki zakres problemów od językoznawstwa do literaturoznawstwa, natomiast w publikacjach powstałych w placówkach *Ostforschung* przeważa problematyka literaturoznawcza, przy czym wiele uwagi poświęca się tam ogólnym problemom kulturalnym w Polsce. Istotną jednak cechą różniącą te dwie grupy literatury polonistycznej jest ich wymowa polityczna. Prace powstałe poza kręgiem placówek *Ostforschung* nie zajmują się z reguły analizą polityczną omawianych zjawisk kulturalnych i literackich, natomiast rozprawy powstałe i wydane w instytutach „nauki o Wschodzie” kładą zasadniczy nacisk na polityczny aspekt omawianych zagadnień.

A oto krótki przegląd najnowszych publikacji polonistycznych wydanych w NRF w ramach specjalistycznych serii wydawniczych⁵. Jeśli chodzi o wydawnictwa zwarte, to wymienić tu trzeba studium językoznawcze P. Nitschego, *Die geographische Terminologie des Polnischen* (Köln, Graz 1963) oraz obszerną monografię H. Kunstmanną pt. *Moderne polnische Dramatik* (Köln, Graz 1965). Półrocznik „Zeitschrift für slavische Philologie” drukował ostatnio następujące artykuły z zakresu literatury polskiej: A. Triller, *Joseph Conrad (Korzeniowski) in polnischer Sicht* (Bd. 32, 1965 Hft. 1, ss. 46—61); F. Kaiser, *Poln. szpieg* (Bd. 32, 1965 Hft. 1, ss. 101—102); W. Krogmann, *Die polnische Walthersage und ihr Verhältnis zur germanischen Überlieferung* (Bd. 32, 1965 Hft. 1, ss. 132—165) oraz nekrolog Stanisława Kolbuszewskiego (Bd. 33, 1966 Hft. 1, ss. 1—6).

W „Die Welt der Slaven” znajdujemy natomiast następujące artykuły dotyczące Polski: A. Słupski, *Sprengung der Wortgruppe im Polnischen* (Jhg. 9, 1964 Hft. 4, ss. 392—407); R. D. Kluge, *Die Rolle Polens in Aleksander Bloks Versepos „Vozmezdje”* (Jhg. 9, 1964 Hft. 4, ss. 426—435); H. Röbling, „*Sonety krymskie*” und „*Westöstlicher Divan*” (Jhg. 10, 1965 Hft. 1, ss. 9—20); H. Kunstmann, *Die sprechenden Namen der polnischen Avantgarde-Dramatik* (Jhg. 10, 1965 Hft. 3—4, ss. 383—400) oraz A. Słupski, *Körpermängel im Spiegel des Wortschatzes* (Jhg. 11, 1966 Hft. 3, ss. 295—305).

Tadeusz Seweryn Wróblewski

NA MARGINESIE X ZJAZDU PISARZY ZIEM ZACHODNICH I PÓŁNOCNYCH

W dniach 22—24 września 1967 r. obradował w Szczecinie X zjazd pisarzy Ziemi Zachodnich. Stało się już tradycją, iż problemami tych zgromadzeń żyje cała społeczność miasta — siedziby zjazdu. Tak też było w roku bieżącym. Zapewne, wielka w tym zasługa organizatorów, ale przecież nie tylko od nich zależy atmosfera owych kilku dni. Istota tkwi z jednej strony w bezspornych zasługach patriotycznych literatury polskiej, a z drugiej — w szacunku, jakim szeroka czytająca społeczność darzy znanych i lubianych pisarzy.

Trudno byłoby już dziś określić ściśle wszystkie pobudki, jakie przed dziesięcioma laty dały początek corocznemu zgromadzeniu pisarzy tworzących na Ziemiach Zachodnich oraz tych pisarzy z innych stron kraju, którzy w swojej twórczości zajmują się tematyką Polski zachodniej i Niemiec. Wszelako już u początków inicjatywy zjazdowej, która przekształciła się z upływem lat w swoistą instytucję, stały zamiary otwarcia szerokiej drogi tematowi historycznych przemian, które

⁵ Uwzględniono tu prace najnowsze, inne materiały por. jw.